

การประเมินโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของ

โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย

Evaluation of the Project of Virtuous Mind with Sufficiency Life of Ban Nonchai Municipal School

กุสุมาลย์ สมศักดิ์ (Kusumalaya Somsak)^{1*}

(Received: June 10, 2021; Revised: August 26, 2021; Accepted September 1, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินบริบทของโครงการ ประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ ประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ประเมินผลผลิตของโครงการ และประเมินผลกระทบของโครงการที่มีต่อบ้าน วัด โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินบริบทของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียง วัดดูประสงค์ของโครงการกับนโยบายของสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น นโยบายของโรงเรียน ความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าด้านความเหมาะสมและพอเพียงเกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และการบริหารจัดการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินประสิทธิภาพกระบวนการดำเนินงานตามโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียง ในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และด้านกิจกรรมพื้นฐานตามแนววิถีพุทธ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินผลผลิตของโครงการ พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านพัฒนาการทางกาย ด้านพัฒนาการทางสังคม ด้านพัฒนาการทางจิต และด้านพัฒนาการด้านปัญญา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 5) ผลกระทบของโครงการ ผลกระทบต่อผู้ปกครอง ชุมชน (บ้าน) ผลกระทบต่อวัด และผลกระทบต่อโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ABSTRACT

The objectives of this research were to evaluate the context of the project, evaluate an input of the project, evaluate the efficiency of its procedures of the project, evaluate the products of the project and evaluate an impact of the project towards village, temple, school. The findings were, 1) It was found from the evaluation of project that the objectives of the project along with the policy of the Khon Kaen Municipality, school policy, school's need and requirement corresponded to each other at a high level. 2) The result of the evaluation on an input in relation to its optimum and sufficiency for the budget and personnel was generally at a high level. 3) The result of the evaluation on efficiency of the project's procedures was generally at a high level. 4) The result of the evaluation on its products was generally at a high level. 5) The impact of the project towards parents, community, temple, and school was generally at a high level.

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ โครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียง

Keywords: Evaluation of the Project, The Project of Virtuous Mind with Sufficiency Life

¹Corresponding author: kusumalayas@gmail.com

*ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการแข่งขันทางการศึกษา เศรษฐกิจ ทำให้คนประสบปัญหาต่าง ๆ นานา เช่น ปัญหาการเรียน การไม่มีงานทำ การปรับตัว ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนต้องพยายามปรับตัวเพื่อดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่นและมีความสุข ถ้าบุคคลใดไม่สามารถปรับตัวได้ก็ทำให้เกิดความคับข้องใจ ขัดแย้งในใจ วิตกกังวล ซึ่งหากปล่อยไว้เป็นเวลานานก็จะก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงได้ เช่น ปัญหาโรคจิต โรคประสาท โรคเครียด ปัญหาอาชญากรรมและผลก่อกวนให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น ดิตสารเสพติด ทะเลาะวิวาท ลักขโมย มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เบี่ยงเบนทางเพศฆ่าตัวตาย เป็นต้น [1] ซึ่งผู้ที่ก่อให้เกิดปัญหาในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบติดต่อกันเป็นลูกโซ่นี้ ไม่ใช่ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ไร้การศึกษา แต่กลับเป็นผู้มีโอกาสดีทางสังคมที่ได้รับการศึกษาในระดับสูง และเป็นระดับผู้นำที่คนในสังคมต่างยกย่องนับถือ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพในการจัดการศึกษา และการพัฒนาคนของประเทศที่ยังขาดความสมดุล กล่าวคือการศึกษาได้มุ่งเน้นแต่การพัฒนาคนให้เป็นคนเก่ง แต่ยังขาดการเอาใจใส่และการพัฒนาคนให้เป็นคนดีอย่างจริงจัง จึงทำให้ประเทศต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทำให้การพัฒนาประเทศชาติต้องหยุดชะงัก และเป็นอุปสรรคอย่างมากในการที่จะก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จึงได้กำหนดนโยบายพื้นฐานตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 “รัฐต้องจัดการศึกษาและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม...” อีกทั้งความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 6 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา มาตรา 23 ได้กล่าวถึงแนวการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในข้อที่ 1 คือเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ [2] การจัดการศึกษาในสภาพปัจจุบันควรที่จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับการมีความรู้ ซึ่งแนวทางในการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามพระคัมภีร์ของครูผู้สอน ผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานและการอยู่ร่วมกันของสังคม ครูและผู้ปกครองควรร่วมมือกันและจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างมีคุณภาพในทุก ๆ ด้านและควรให้นักเรียนได้นำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต [3]

โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน จึงได้จัดทำโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร ได้แก่ พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ประกวดมารยาทชาวพุทธ กิจกรรมบูรณาการการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) กิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ได้แก่ กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมวันสุดท้าย 3) กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ กิจกรรมวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา และ 4) กิจกรรมพิเศษ ได้แก่

กิจกรรมส่งเสริมเด็กดี กิจกรรมทำบุญชื้อรับจ่าย กิจกรรมปลูกผักสวนครัว และเพื่อเป็นการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการว่าบรรลุนิติบุคคลน้อยเพียงไร ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเพื่อประเมินโครงการในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า ประสิทธิภาพของกระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของโครงการ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง วางแผนการพัฒนาโรงเรียน มีการปรับปรุงโครงการ และการดำเนินงาน อันจะส่งผลดีต่อคุณภาพของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินบริบทของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยเกี่ยวกับความ สอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น นโยบายโรงเรียน และความ จำเป็นของโรงเรียน
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย เกี่ยวกับความเหมาะสม/เพียงพอของกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรม เกี่ยวกับบุคลากร วิทยากร งบประมาณ การบริหารจัดการ ระยะเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ความสามารถของคณะทำงาน การสนับสนุนของฝ่ายบริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชน
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียน เทศบาลบ้านโนนชัยเกี่ยวกับความร่วมมือของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้อง ปฏิทินการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ ขั้นตอน จุดเด่น จุดด้อย การนิเทศติดตามผลและสิ่งที่ต้องแก้ไขในการดำเนินงาน
4. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการพัฒนาตามหลักภาวะ 4
5. เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยที่มีต่อบ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งได้แก่ ประโยชน์และผลดีของการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงที่มีต่อบ้าน วัด โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด แนวทางการประเมินโดยใช้การประเมินรูปแบบชิปปี้ (CIPP MODEL) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยใช้รูปแบบชิปปี้ ประยุกต์ (CIPPI Evaluation) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมาย** เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียน เทศบาลบ้านโนนชัย ปีการศึกษา 2562 ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 1 คน พระวิทยากร จำนวน 5 คน ครูผู้รับผิดชอบ โครงการ จำนวน 1 คน ครูที่รับผิดชอบกิจกรรมย่อยในโครงการ จำนวน 4 คน ครูประจำชั้น จำนวน 11 คน ผู้ปกครอง นักเรียน จำนวน 689 คน และนักเรียน จำนวน 689 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของสังกัดเทศบาลนคร ขอนแก่น นโยบายโรงเรียน ความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.84

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของโครงการเกี่ยวกับความเหมาะสม/เพียงพอของปัจจัยนำเข้าในกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรม ในด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และการบริหารจัดการ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.81

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการด้านการจัดการเรียนรู้ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และกิจกรรมพื้นฐานตามแนววิถีพุทธ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.80

ฉบับที่ 4 แบบประเมินผลผลิตของโครงการที่เกิดกับผู้เรียนจากการพัฒนาตามหลักภาวะ 4 ในพัฒนาการ 4 ด้าน คือ พัฒนาการทางกาย ด้านพัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางจิต และพัฒนาการด้านปัญญา มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.82

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการต่อผู้ปกครอง ชุมชน วัด และโรงเรียน ได้แก่ ประโยชน์และผลดีของการดำเนินการตามโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงที่มีต่อ บ้าน วัด โรงเรียน มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1) นำแบบสอบถามฉบับที่ 1 ฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3 สอบถามกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย พระวิทยากร ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมย่อยในโครงการ และครูประจำชั้น จำนวนทั้งหมด 22 คน

2) นำแบบสอบถามฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 สอบถามกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย พระวิทยากร ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมย่อยในโครงการ ครูประจำชั้น ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน จำนวนทั้งหมด 1,400 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีความสอดคล้อง/ความเหมาะสม/การปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีความสอดคล้อง/ความเหมาะสม/การปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีความสอดคล้อง/ความเหมาะสม/การปฏิบัติในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีความสอดคล้อง/ความเหมาะสม/การปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีความสอดคล้อง/ความเหมาะสม/การปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินบริบทของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น นโยบายโรงเรียน และความจำเป็นของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของพระวิทยากร ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมย่อยในโครงการ และครูประจำชั้น ในการจัดกิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ กิจกรรมเนื่อง ในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมพิเศษ โดยภาพรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.76) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายของสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.73)

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยเกี่ยวกับความเหมาะสม/เพียงพอของกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรม เกี่ยวกับบุคลากร วิทยากร งบประมาณ การบริหารจัดการ ระยะเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ความสามารถของคณะทำงาน การสนับสนุนของฝ่ายบริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชน ตามความคิดเห็นของพระวิทยากรผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมย่อยในโครงการ และครูประจำชั้น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านบุคลากร ในภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสม/พอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.68) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร /ครู/นักเรียนมีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 1.16) รองลงมาคือพระวิทยากรสอนธรรมศึกษามีความประพฤติ ความรู้ และความสามารถเหมาะสม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.73)

2) ด้านวัสดุ อุปกรณ์และสถานที่ ในภาพรวมมีความเหมาะสม พอ/เพียงพอในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.66) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม หรือคำขวัญคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.54), จัดประดิษฐ์ฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียนเหมาะสม ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.75), บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบรมฯ สิ่งมอมเมาทุกชนิด ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.83) และโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการดำเนินการโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียง ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.91) รองลงมาคือ สภาพโรงเรียนสะอาดเรียบร้อย ปลอดภัย สงบร่มรื่น ใกล้ชิดธรรมชาติเอื้อต่อการดำเนินงานตามโครงการ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.95)

3) ด้านงบประมาณ ในภาพรวมมีความเหมาะสม/พอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.66) ประเด็น ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งบประมาณการจัดกิจกรรมเข้าค่ายธรรมะเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ งบประมาณการจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.72)

4) ด้านการบริหารจัดการ ในภาพรวมมีความเหมาะสม/พอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.76) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ โรงเรียนมีวิสัยทัศน์หรือปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญ หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวทางโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียง ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 1.00) และมีการปลูกฝังศรัทธาสรางเสริมปัญญาในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.85)

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยเกี่ยวกับความร่วมมือของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้อง ปฏิทินการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ ขั้นตอน จุดเด่น จุดด้อย การนิเทศติดตามผลและสิ่งที่ต้องแก้ไขในการดำเนินงาน ตามความคิดเห็นของพระวิทยากรผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมย่อยในโครงการ และครูประจำชั้น ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.65) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญวิทยากรมาสอนพุทธศาสนานักเรียนสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.70) รองลงมา คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรอบด้านอย่างสมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา และส่งเสริมยกย่อง เชิดชู ผู้ทำดี เป็นประจำ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.63)

2) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.83) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.91) รองลงมา คือ ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบทอดพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ชุมชนตลอดไป ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.85)

3) ด้านกิจกรรมพื้นฐานตามแนววิถีพุทธ ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.61) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.57) รองลงมา คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้ปฏิบัติกิจกรรมประจำวันและประจำสัปดาห์ตามโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงอย่างต่อเนื่องเหมาะสมและส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาร่วมกับวัด ผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.89)

4. ผลการประเมินผลผลิตของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยเกี่ยวกับพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการพัฒนาตามหลักภาวะ 4 ตามความคิดเห็นของพระวิทยากร ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมย่อยในโครงการ ครูประจำชั้น ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ในการที่ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณลักษณะ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น มีองค์ประกอบด้านกาย ศีล สมาธิ และปัญญา ผู้เรียนดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านพัฒนาการทางกาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.54) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักเรียนแต่งกายสะอาด เรียบร้อย ถูกต้องตามกาลเทศะ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.90) รองลงมาคือ นักเรียนดูแลร่างกายและปฏิบัติตนให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.72)

2) ด้านพัฒนาการทางสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.54) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักเรียนมีหิริ-โอตตปปะในการปฏิบัติตน (ความละอายและเกรงกลัวบาป) ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ มีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.76)

3) ด้านพัฒนาการทางจิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.54) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักเรียนมีสุภาพจิตที่ดี แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.75) รองลงมาคือ นักเรียนปฏิบัติตนต่อพ่อแม่ ครูญาติผู้ใหญ่ด้วยความเคารพ มีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนคุณ (กตัญญูกตเวที) ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.73)

4) ด้านพัฒนาการด้านปัญญา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.51) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักเรียนเป็นคนใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริง และสนใจศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.70) รองลงมาคือ นักเรียนตระหนักในบาป-บุญ-คุณ-โทษ เข้าใจถึงผลดีและผลเสียจากการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามหลักธรรม ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.69)

5. ผลการประเมินผลกระทบของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยที่มีต่อบ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งได้แก่ ประโยชน์และผลดีของการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงที่มีต่อบ้าน วัด โรงเรียน ตามความคิดเห็นของพระวิทยากร ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมย่อยในโครงการ ครูประจำชั้น ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ผลกระทบต่อผู้ปกครอง ชุมชน (บ้าน) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.55) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในครอบครัว/ชุมชนมีความรัก ห่วงใยเอาใจใส่บุตรหลานมากขึ้น ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.83)

รองลงมาคือ ผู้ปกครอง/ สมาชิกในชุมชน/ผู้นำชุมชนมีการพัฒนาตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครอบครัวและคนอื่น ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.76)

2) ผลกระทบต่อวัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.62) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัดได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากชุมชนมากขึ้น ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.76) รองลงมาคือ วัดมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน จัดการศึกษาให้แก่นักเรียน ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.79)

3) ผลกระทบต่อโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.59) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูปรับปรุงพัฒนาการสอนสู่แนวการสอนแบบบูรณาการ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.64) รองลงมาคือ โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่นศรัทธาและได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามากขึ้น ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.70)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการประเมินบริบทของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น นโยบายของโรงเรียน ความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการวางแผนจัดทำโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย ได้มีการศึกษากรอบนโยบายสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนทั้งภายนอกและภายใน ประเมินสภาพของโรงเรียน เพื่อหาความต้องการจำเป็นแล้วจัดทำทิศทางการพัฒนา กำหนดเป็นนโยบายโรงเรียนในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนที่ชัดเจน แผนงานโครงการ และรายละเอียดของโครงการ ต่าง ๆ เกิดขึ้นจากการร่วมคิด ร่วมทำของคณะกรรมการซึ่งกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย ที่ว่าการจัดทำแผนกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ประเมินและจัดทำทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ [4] ที่พบว่า โครงการพัฒนาสติปัญญาประสบผลสำเร็จได้เนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยเหลือ สนับสนุนเป็นอย่างดี

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยด้านความเหมาะสมและพอเพียงเกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และการบริหารจัดการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ผู้บริหาร ครู นักเรียน มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเอง และดำเนินชีวิตที่ดีงามเหมือนกัน เป็นการแสดงถึงความพร้อมใจ ความสามัคคีมีมุ่งมั่นของบุคลากรและนักเรียนในการปฏิบัติตามกิจกรรมในโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียง มีการวางแผนทุกขั้นตอนอย่างชัดเจน มีการศึกษาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนทุกโครงการ จัดงบประมาณให้เหมาะสม และมีการบริหารจัดการโครงการที่ดี มีการตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติที่ชัดเจน เมื่อบุคลากรมีความพร้อมที่จะปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันแล้ว นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ปัจจัยนำเข้าของโครงการมีความเหมาะสม/เพียงพอในการดำเนินการตามโครงการมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ [5] ที่พบว่า โครงการบูรณาการหลักสูตรประสบผลสำเร็จเพราะมีปัจจัยนำเข้าที่เหมาะสม

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพกระบวนการดำเนินงานตามของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และด้านกิจกรรมพื้นฐานตามแนววิถีพุทธ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากความชัดเจนของโครงการที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ทุกกิจกรรม จึงมีการดำเนินการตามแผนอย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการบริหารโครงการ การให้การนิเทศ ติดตาม ดูแล และให้ขวัญกำลังใจ ในการทำงาน ทำให้เกิดความร่วมมือของคณะทำงานแต่ละโครงการและผู้เกี่ยวข้อง การประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน การหาจุดเด่น จุดด้อยของแต่ละกิจกรรม และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการปฏิบัติงานทำให้

กระบวนการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งการนำผลการตรวจสอบวิเคราะห์พิจารณาหาต้นตอสาเหตุข้อบกพร่องเป็นการแก้ไขป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำอีก และวางมาตรฐานใหม่ เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ [6] ที่พบว่า ผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมในด้านกระบวนการ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีการส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ส่งเสริมยกย่องเชิดชูผู้ทำดีเป็นประจำ และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา

4. ผลการประเมินผลผลิตของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านพัฒนาการทางกาย ด้านพัฒนาการทางสังคม ด้านพัฒนาการทางจิต และด้านพัฒนาการด้านปัญญา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โรงเรียนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา ครูและนักเรียนในโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน นอกจากนี้โรงเรียนได้จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีทักษะในการศึกษาค้นคว้า สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมแสวงหาความรู้ความจริง เพื่อนำมาวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และกระบวนการกลุ่ม มีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผลด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เข้าใจ และรู้คุณค่าของการศึกษาความรู้ เพื่อนำมาสร้างสรรค์ พัฒนางาน แก้ไขปัญหาชีวิต และการทำงานด้วยสติปัญญา เข้าใจหลักธรรมสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสมอยู่เสมอ สอดคล้องกับกรอบความคิดหลักในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ [7] ที่กล่าวไว้ว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจะต้องใช้หลาย ๆ วิธีในลักษณะสัมพันธ์กัน คือ จะต้องค่อย ๆ ปลูกฝังทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านกระบวนการทำงาน กระบวนการเรียนการสอน และการหาคำตอบให้แก่ชีวิตในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นกระบวนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมบนพื้นฐานที่ว่า หลักจริยธรรมสูงสุดมีหลากหลาย ดังนั้นการคิดไตร่ตรองกับเหตุผลทางจริยธรรมแล้วนำไปขัดเกลาจิตใจตนเองอย่างต่อเนื่องจะสามารถพัฒนาให้เป็นคนมีคุณธรรมที่เข้าสู่ความจริงแท้อย่างชัดเจน

5. ผลกระทบของโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย ผลกระทบต่อผู้ปกครอง ชุมชน (บ้าน) ผลกระทบต่อวัด และผลกระทบต่อโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานในทุกกิจกรรมของโครงการย่อยทุกโครงการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ สมาชิกในครอบครัว/ชุมชนมีความรัก ห่วงใยเอาใจใส่บุตรหลาน ผู้ปกครอง/ สมาชิกในชุมชน/ผู้นำชุมชนมีการพัฒนาตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครอบครัวและคนอื่น วัดได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากชุมชน และครูปรับปรุงพัฒนาการสอนสู่แนวการสอนแบบบูรณาการ ส่งผลให้โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่นศรัทธาและได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ[8] ที่พบว่า ชุมชนมีส่วนช่วยให้การดำเนินโครงการของโรงเรียนประสบผลสำเร็จ และ [9] พบว่าหากโรงเรียนมีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของชุมชน ชุมชนก็จะให้การสนับสนุนให้การดำเนินโครงการของโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) โครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย เป็นโครงการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โรงเรียนควรนำจุดเด่นหรือความสำเร็จของการดำเนินงานไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการและรักษามาตรฐานการปฏิบัติของโครงการไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติต่อไป

2) ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วม และมีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ต่อเนื่อง และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนทุกคน

3) รายงานผลการประเมินโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนนำไปประยุกต์ใช้กับการรายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการที่มีลักษณะคล้ายกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยประสบความสำเร็จ

2) ควรมีการศึกษาการนำโครงการคุณธรรมนำใจใช้ชีวิตพอเพียงไปใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ ในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทั้งทางกาย ทางสังคม ทางจิต และปัญญา

เอกสารอ้างอิง

1. Sawano T. Ethics and Education. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University. 2012. Thai.
2. National Board of Education. Ministry of Education Policy. Retrieved September 24, 2018, from http://www.more.go.th/websm/news_aug05/news_aug0521.htm. 2013. Thai.
3. Pholtri W., et al. Moral and Ethical Principles of Students. Bangkok: Pimpress. 2014. Thai.
4. Conati J. A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to The Educative Process (Revised edn.). Boston: D. C. Heath. 2014.
5. Frazee BM. Intergrated Teaching Method. Londo: Delmer Publishes. 2014.
6. Yuthasuthipong N. Enhancing Morals and Ethics of the Students at that time at the 3rd Holy Child Roi Et School Under the Roi Et Educational Service Area Office District 1. Master of Education Thesis Mahasarakham Rajabhat University. 2016. Thai.
7. Department of Academic. Innovative Teaching and Learning of Secondary Education in Social Studies. Bangkok: Kurusapa Ladprao. 2013. Thai.
8. Rattana U. Moral and Ethical Development of Students of Satri Nonthaburi School. Nakhon Pathom: Silpakorn University. 2016. Thai.
9. Kaewphana S. Guidelines for the Development of Youth Characteristics in Ethics. Bangkok: Department of Religious Affairs. 2016. Thai.